

Vanessa Andreotti loeng: Rahuharidus

Tere jälle, mina olen Vanessa Andreotti ja tänane loeng on rahuharidusest seoses maailmaharidusega. Ma pean ütleva, et see on üks keerulisemaid loenguid, mida koostada, sest hariduselt oodatakse väga, et see tooks ühiskonda rahu. Nii et ma alustan arutelu sellega, et ütlen, et täna ei leia me mingeid lihtsaid või valmis lahendusi, mida klassis või ühiskonnas juurutada, vaid avame debati rahu üle, mis näitab, kui keeruline see teema on ja näitab isegi hariduse piiratud võimalusi, et rahu teemat klassis ja klassiväliselt käsitleda. Seda öeldes tahaksin aga samas ka öelda, et rahu teema on üks olulisemaid kiireloomulisi ja raskemaid probleeme, millega tegeleda.

Ma alustan kujundiga ühest lapsõdurist, kes näitlikustab vägivalda ja väga rasket olukorda, keerulist olukorda, millega suhestuda, eriti meie jaoks läänes ning teisalt vikerkaare ja rahu kujundiga, mis näitlikustab meie eesmärki, kuhu me tahaksime, et kõik jõuaks. Nende kahe kujundiga seondub teadmiste mõiste. Maailmas on nii palju teadmatust, mis tekitab selle olukorra, kus see poiss on, aga teadmistega saame luua rahu ja vikerkaare.

Teadmatust seostatakse ka paljude muude asjadega: näiteks reostus, muud vägivaldavormid, kodutus, häving, vaesus – kõik, mis maailmas valesti on. Ja rahu ja tuviga seonduvad teised asjad, mis maailmas võiks õigesti olla: puhas keskkond, õnnelikud perekonnad, lapsed, kas nautivad oma lapsepõlve, maailm, mis ühineb, et kõigile paremat ühist tulevikku luua. Ning siis on olemas mõte koolist kui sellest transpordivahendist, mis viib meid ühest teisest, valesse õigesti...läbi hariduse. Ja see ettekujutus on niisugune, et asjad on valesti teadmatus tõttu ja teadmised saavad asjad korda seada. Ma tahaksin selle kujutluse kahtluse alla seada, sest paljud asjad, mis valesid asju tekitavad, on hoopis teadmistega seotud. Võib-olla selle asemel, et küsida, mida haridus saaks teha, et teadmisi luua, mis muudaks vale õigeks, peaksime küsima, missugused teadmised algusest peale valesid asju tekitavad. Ja ma arvan, et selles mõttes on haridusel palju enam potentsiaali asju muuta ja aidata inimestel aru saada, et kui me tahame jagada ühist tulevikku, siis siiani ei ole me loonud tingimusi, et see tulevik oleks väga rahumeelne.

Nii et minu tänane ettepanek on, et selle asemel, et haridus paneks lastele pähe seda mõtet, et „käitu õigesti, ole vägivaldatu, ole rahumeelne“, peaksime me aru saama nendest tingimustest, kus vägivald ja vägivaldne konflikt ja agressioon tekivad. Ja selles osas saab haridus inimesi aidata, et nad saaksid hiljem – või sel ajal kui nad on vägivaldsed – püüa luua erinevat nägemust tulevikust või sellest, kuidas koos elada.

Ma alustan 4 erineva perspektiiviga selle kohta, mis maailmas valesti on ja ma tahaksin, et te mõtleksite sellele, mida rahu ja rahuharidus iga vaatenurga puhul tähendab, nii et me saaksime probleemi keerukusest aru erinevatel tasanditel.

Nii et esimene vaatenurk, mis meil siin on, on järgmine. Milline on maailma probleem? Vastus sellele küsimusele on, et probleemi ei ole või et mul on aega mõelda vaid omaenda perekonna ellujäämisest või et probleemiks on tulitekitajad, halvad inimesed. Selle vaatenurga kohaselt on probleemi olemuseks see, et probleeme põhjustab kurjus: kurjad inimesed, kurjad võimud, revolutsioonide vandenõud, maailma domineerimise vandenõud. Mida peaks tegema? Kurjusele tuleks vastu hakata ja seda tuleks tagasi hoida. Eelistatavalt tuleks see elimineerida. Maailma ühise tuleviku jaoks on meil vaja turvatunnet ja korda, kust puuduks hirm, ärevus ja konflikt. Ma tahaksin,

et te nüüd mõtleksite sellest vaatenurgast lähtuvalt, mis oleks rahu ja milline oleks rahuharidus. Nii et nüüd oleks hea aeg vaatamises paus teha.

Minu arvates oleks rahu selles kujuteldavas maailmas „õigete“ jaoks. See on rahu mulle, sest mul on õigus. Kõik, kellel ei ole õigus, tuleks vangistada või minu maailmast ära viia. See on rahu mõnede, mitte kõigi jaoks, sest ma usun, et minu vaatenurk on õige ja teistel ei ole õigus. Seega tähendaks rahuharidus inimestele ütlemist, mis on õige ja mis vale ja nende inimeste käitumise ebaseaduslikuks kuulutamist, kellest arvatakse, et neil pole õigus ja selle õigustamist, miks on vaja karistada neid, kellel pole õigus. See tähendaks õigustada seda, miks meil on vaja turvateenistusi, miks meil on vaja ennast kaitsta. Sedalaadne rahuharidus oleks rahu, mis põhineb jõul ja sunnil, aga sellest hoolimata arvavad need inimesed, kes sellesse usuvad, et see on rahu. See on rahu nende jaoks, kui nad on kaitstud nende eest, kellest nad usuvad, et nad on halvad ja teisel pool võrkaeda, keda tuleb karistada ja vangistada.

Järgmine vaatenurk on veidi vähem jõuline õiguse ja snobismi mõttes. Selle kohaselt on probleem selles, et kui inimesed on vaesed või panevad toime kuritegusid, siis see on peamiselt nende enda süü, sest neil puudub haridus ja kultuur, aga samas peaksid ka teatud võimukandjad muutuma. Nii et siin tunnistatakse, et olukord ei ole ideaalne. See pole nii selge, kes on õigel või valel poolel, aga kui inimesed panevad toime kuritegusid või tekitavad konflikte, siis see on peamiselt nende endi probleem. Probleemi põhjustab see, et teatud inimeste suhtumine ja võimed peavad muutuma. Mida me peaksime tegema? Praeguse süsteemi korralikult tööle panema, et tekitada harmooniat, tolerantsust ja võrdseid võimalusi (et tasu jagataks vastavalt tulemustele). Kaasama inimesi meie maailmanägemusse, kaasama inimesi sellesse kujutlusse tuleviku kohta eesmärgiga teha lõpp ebaturvalisusele ja muretsemisele ja et me kõik elaksime koos rahumeelselt. Taas – mida teie arvate, kuidas näeb rahu välja ja milline on rahuharidus sellest vaatenurgast?

Minu vastus on siin, et rahu oleks selle järgi siis üks tulevik, üks vaade sellest, milline tulevik on, millesse me teisi püüame kaasata. Tulevikunägemusi ei ole palju, neid on vaid üks. Ja see on mõte rahust: kõik usuvad samu asju ja töötavad koos üksmeelselt selles harmoonilises ja stabiilses ühiskonnas. Rahuharidus oleks seega tolerantsusest, võrdsuse ideest, mis sõltub aga sellest, et inimesed nõustuvad ühise tulevikunägemusega. Me üritame luua võimalusi ja ebavõrdsusele vastu hakata sellega, et loome inimestele võimaluse tulla ja ühineda selle arusaamaga ühiskonnast. Taas, rahuharidus oleks tulevikunägemuse põhitõdede pähetagumine ja nägemuse levitamine, et milline rahu välja näeb, aga see kujutlus, mis on parim kõigi jaoks, ei võta tingimata arvesse ideed teistest võimalikest tulevikust teistsugustes võimalikes ühiskondades.

Järgmine on reaktsioon minevikule ja senitegutsenute tagasilükkamine. Inimesed näevad probleemina rõhujaid (eliiti, suurfirmasid, kapitalismi jne.). Probleemi põhjustab see, et rõhujad ei loobu võimust kunagi oma vabal tahtel. Kui selle rõhumise tekitab ajalugu, saab ainult ajalugu olukorda muuta. Mida me peaksime tegema? Süsteemi seespoolt saboteerima või sellest üleüldse loobuma. Ja milleks? Selleks, et süsteem hävitada. Uue süsteemi üle spekulatsioon on ajaraiskamine, kui vana süsteem veel alles on. Taas, proovige mõelda, milline rahu oleks ja millest rahuharidus räägiks.

Mida mina ütleks, on see, et taas kord on rahu seotud „meie“ ja „nendega“. Kui nemad põhjustavad probleemi, siis tuleb nad elimineerida, vangistada või hävitada, et meil oleks võimalus rahu luua. See on reageering teistele inimestele, kes on võimul ja kes üritavad oma ideid asjadest peale suruda. Nii

et ühel moel on see väga hävitav ja mässajalik vastus sunniviisilisele võimule, näiteks militaarsele võimule. Siin on põhiidee see, et rahu on rõhuva olukorra lõpplahendus, mitte tulevikuutoopia loomine. Ja sedalaadi kujutlust rahust võib leida paljudest liikumistest, mis võitlevad rõhuvate režiimidega – ja need ei pea tingimata olema režiimid, mis kasutavad füüsilist vägivalda – vaid ka allasuruvad režiimid, mis kasutavad kognitiivset manipuleerimist: doktriine, millega nad püüavad inimesi manipuleerida, et nad usuks ühte või teist asja. Seesugune reageering on väga tavaline, kui tegemist on ideoloogia pealesurumise või rõhumisega. Eriti hariduses näeme, et vastuseks hariduse võimule tekitada ühiskonnast väga ühetaoline arusaam on palju mässu, ehkki samas on ka palju selle aktsepteerimist ja siis tekib polariseeritud vaidlus nende vahel, kellel on õigus ja teiste vahel, kellest arvatakse, et neil ei ole õigus, aga kes arvavad, et neil on õigus ja teistel ei ole ja meil on selles osas palju vaenulikkust ja konflikte. (Ma kontrollin, kas mu kaamera fokuseerib uuesti, sest see praegu ei teravusta korralikult. Hästi, nüüd on see jälle fookuses. See on uus kaamera.)

Järgmine vaatenurk ütleb, et probleem seisneb ebavõrdsetes tuludes ja kahjudes, seega ebaõigluses. Ebaõiglus on probleemiks. Probleemi olemuseks on kogu struktuuride, eelarvamuste ja suhtumiste võrgustik, mille me minevikult pärime ja õpime. Mida teha? Muuta meid endid ja struktuure võrdsemaks töö, tervise, võimu ja eneseteadlikkuse poolest. Ja mille jaoks? Pidevaks enesekriitiliseks arenguks uute võimuhete, identiteetide, uute koos elamise viiside, uute ja senikujuteldamatute tulevike suunas. Milline oleks rahu ja milline oleks rahuharidus?

Minu jaoks on see esimene vaatenurk, mis avab ukse seni veel kujutlemata tulevikuks. Rahu on siin see, kui inimesed töötavad koos millegi nimel, mida nad ei ole veel defineerinud. Nad peavad koos töötama, et seda pidevalt defineerida. Põlvkondade kaupa ja isegi põlvkondade sees. Sa ei karda erinevaid arvamusi, sest sa ei püüa kuhugi kohale jõuda, ei püüa jõuda selle stabiilse ühise arusaamani ühiskonnast ja rahust ja tuvist ja vikerkaarest. Sa tead, et erinevused jäävad ja käib pidev võitlus selle nimel, et mis on hea, mis on ilus, mis on parem, aga sa oled avatud sellele, et teistega koos töötada, neid mõista ja teistelt õppida asju, mis võivad sinu mõtteviisi muuta. Nii et rahu on seotud avatusega ja vigadest eduka õppimise ideega, sellega, et katsetad uusi asju selleks, et neist õppida, mitte, et kuhugi kohale jõuda, et me saaksime õppimist kasutada oma pidevas võitluses selle nimel, et paremini koos elada või üksteisesse paremini suhtuda. Nii et rahuhariduse eesmärk oleks avada meid, õpetajaid, oma õpilastele, et me suudaks avada oma õpilasi maailmale. See on protsess, mis kulgeb seespoolt väljapoole. Me alustame sellest, et avame iseennast – mitte ainult oma õpilastele, aga ka maailmale, et maailma teistmoodi mõista, tasakaalustada keerulisust, tundeid, traumasid, meie minevikku ja olevikku, et luua koos tulevikku. See ei ole seega vaatenurk, millel oleks selged vastused ja mis ütleks teile, mida te peate tegema ja lubaks, et see kindlasti toimib. See on vaatenurk, mis ütleb, et see, mida me minevikus oleme kogunud ja vead, mida me minevikus oleme korduvalt teinud, ei saa lahendada probleeme, millega me silmitsi oleme – sest lahendused, mis sedalaadi mõtlemisest tulevad, tulenevad sellest samast mõtteviisist, mis algselt probleemid tekitab. Nii et minevikus tehtud vigade kordamise asemel on meil vaja võimalusi, et saaksime teha uusi vigu ja teha neid uusi vigu koos ja neist õppida. Meil on vaja avatud suhtumist, et üksteisest õppida ja õppida vigadest, mida me teeme. Seega, mida me siis tunnis rahuhariduse mõttes teeme? Me laseme oma õpilastel puutuda kokku dilemmaide ja konfliktidega, muidugi me ei tekita nende jaoks konflikte, aga me tekitame midagi, mida nimetatakse kognitiivseks dissonantsiks. Kognitiivne dissonants on miski, mis esitab väljakutse nende mõtteviisile ja sunnib neid minema oma mõttemallidest kaugemale, laiendama ja avardama oma mõtlemisostkust. Nii et me toome tundi palju dilemmaid, me palume neil nendega tegeleda ja tekitame arutelusid eetika ja

moraaliküsimuste kohta, küsimusi suhtelisuse ja küsimusi selle kohta, mismoodi tekitada jätkusuutlik tuleviku loomise protsess, kus palju inimesi korraga osaleb luues tulevikku, mis ei jõua kunagi ühte kohta kohale, mis pidevalt paraneb, kui me üksteiselt õpime. On ütlematagi selge, et ma arvan, et see on üks mõteviis rahust ja rahuharidusest, mis minu vaatenurgast on väga tulemusrikas ja produktiivne, kui me tahame asjadest maailmahariduse abiga teistmoodi mõelda.

Kui me räägime rahust ja vägivalda/vägivallatuse ideest, kohtame me paljusid probleeme, mida lähemalt uurida. Ma räägin nüüd natuke neist probleemidest ja probleemidest tunnis, et me saaksime neid asju seostada aruteluga, mis meil just oli rahust ja arusaamaga rahust kui pidevast pigutusest, mitte kui paigast, kuhu sa kohale jõuad.

Esimene asi, millest ma tahaksin rääkida, on inimolendite keerulisus. Väga tavaline on näha humaansust või inimlikkust kui midagi, mis on seotud heade asjadega. Kui juhtub midagi head, näiteks sõprus, rõõm või kaastunne, siis me ütleme, et see on väga humaanne. Kui midagi halba juhtub, näiteks vägivald või mõrv, siis me ütleme, et see on ebainimlik. Selle dihhotoomia tekitamine selle vahel, mis on inimlik ja mis on ebainimlik, põhineb eeldusel, et humaansus on ainult hea. Ja mis ei ole hea, on ebainimlik. See on väga problemaatiline, sest see ei tunnista meie võimet teha olenevalt olukorrast asju, mis on head ja asju, mis ei ole head. Nii et ma teen siin ettepaneku humaansus ümber mõtestada millekski palju keerulisemaks. Me mõtleme oma suutlikkusest olla nii see müütiline inimolend, kes on vaid hea ja seostub ajalooliste kangelastega, aga ka meie suutlikkusest olla sõltuvalt olukorrast väga vägivaldne destruktiiivsel moel. Ja see ei ole niivõrd seotud moraali ja sellega, mis on hea, vaid rohkem meie suutlikkusega, see on kirjeldus, mitte hinnang. Meil kõigil on võime teha halba. Meil kõigil on võime ennast ohverdada. Meil kõigil on võime olla kaastundlik. Meil kõigil on võime olla kuri, olla armukade, kadestada. Meil kõigil on oskus armastada, meil kõigil on oskus vihata. Kui meil ei ole seda mõtet inimolendi keerukusest, siis me hakkame taas jagama inimesi sikkudeks ja lammasteks ja meil on ka kombeks mõelda, et halvad jäävadki halvadeks ja head jäävad alati headeks, isegi kui see tegelikult nii ei ole. On olemas üks väga hea raamat, Sharon Toddi „Inimlikkusega silmitsi: kosmopoliitse hariduse keeruline ülesanne. See räägib neist küsimustest, et kuidas me õpetame klassis, kuidas me saame aru oma õpilaste keerukusest ja omaenda sisemisest keerulisusest ja ebaõiglusega toime tulemise raskustest. Ma arvan, et Sharon Toddi mõte on, et me peame liikuma eemale arusaamast, et me peame õpilastesse inimlikkust külvama ja pigem me peame suunama õpilasi inimlikkusega kogu selle heade ja halvade külgede ning hävitamisvõimega silmitsi seisma. Sellega aitame haridusel liikuda edasi selles suunas, et varustada õpilasi võimega tulevikus paremini ja suurema rahuvõimalusega koos elada.

Osa sellest dihhotoomiast humaansuse ja ebahumaansuse vahel on teiste inimeste dehumaniseerimine, mida tihti kasutatakse vägivalda õigustamisel. Siin tahaksin öelda, et isegi head inimesed, kes peaksid olema need humaansed, võivad teha kohutavaid tegusid, kui nad satuvad olukorda, kus teisi inimesi korduvalt dehumaniseeritakse – ja mõnikord võib see dehumaniseerimine juhtuda ka hariduse kaudu nagu juhtus juutidega holokaustieelsel Saksamaal – ja nad arvavad ise, et nad teevad häid asju. Nii et teiste dehumaniseerimine on alati halb, sest see garanteerib, et isegi inimesed, kes peavad ennast headeks, on suutelised tegema halbu asju, kui teisi ei nähta kui inimesi. See on ajaloos mitmel erineval moel korduvalt juhtunud. Isegi nende juhtumite uurimine on oluline, et õpilased suudaks märgata, analüüsida ja identifitseerida neid juhtumeid, mil dehumaniseerimine on toimunud, nii et me saaks aru, et selle tulemused võivad olla ja on olnud väga ohtlikud. Paljud

sündmused, kõik genotsiidid ja paljud sõjad on alanud dehumaniseerimise tõttu. Nii et see on üks asju, mille suhtes väga ettevaatlik olla, kui me tegeleme vägivalla ja vägivallatuse teemaga.

Veel üks asi, millest on oluline mõelda ja mis tuleb sellest headeks ja halbadeks inimesteks jagamisest, on see, et kas see on üksikisik ise, kes alati teeb otsuse. Ja see on üldiselt mõnede inimeste arusaam, et kui inimene on halb, siis on ta otsused halvad ja kui inimene on hea, siis on ta otsused head. Või on see keskkond ja olukord, mis toidab sellist käitumist. Me arutleme, et kas see on loodus või kultuur, mis muudab meid heaks või halvaks. Ja nagu ma varem seletasin, arvan ma, et see on keeruline arutelu, aga kui me analüüsime konflikti ja ebaõiglast olukorda, siis on oluline ära tunda, millal esineb dehumaniseerimist, aga ka seda, et kui võetakse vastu halbu otsuseid, siis millised olukorrad tekitavad tingimusi nendeks halbadeks otsusteks? Millised olukorrad tekitavad tingimusi dehumaniseerimiseks, millised olukorrad toovad inimestes esile vihkamist, kadedust, ebakindlust ja muid omadusi, mis seejärel viivad halbade otsuste tegemiseni? Aga samuti on väga oluline aru saada, missugused asjad tekitavad olukordi, mis siis viivad halbade otsusteni. Ma räägin siin seega 3st analüüsisasemest. Mikrotasand on see, et milline halb otsus on tehtud, milline olukord tekitab vägivaldset olukorda, aga ka see, et kuidas see olukord konstrueeritakse ja mis loob võimaluse, et selline olukord tekib? Need on 3 erinevat taset, millest ma arvan, et on oluline, et meie õpilased neid teaksid ja nendega tegeleks.

Veel on oluline mõelda vägivallast ja vägivallatusest rääkides õigluse ja viha küsimustest. Ma pakun siin välja, et me ei saa mõelda rahust ilma õiglusest rääkimata. Kas ilma rahuta saab olla õiglust või ilma õiglusest rahu? See on miski, millega me peame tegelema. Ja mõte vihast on ka huvitav. Ma olen kuulnud seda võrreldavat bensiiniga. Kui valate end ja oma ümbruse sellega üle ja süütate selle, siis võib see tekitada tulekahju, mida on väga raske kontrolli alla saada. Aga kui viha on bensiin, siis saab seda ka mootorisse valada ja sellega mootori käivitada, et see liigutaks teatud asju edasi. Niisiis pole viha tingimata igas olukorras ainult halb asi. Ja see võib olla miski, mis käivitab rahu poole püüdlemise mootori. Aga me peame seda analüüsima vastavalt olukorrale. Millises kontekstis me räägime vihast ja millises õiglusest kui me räägime rahust? Marcose artikkel zapatistide liikumisest, mida ma selleks mooduliks soovitsin, on kiri, mille ta kirjutas vastuseks küsimustele koolilastelt, kes küsisid temalt, miks Mehhiko põlisrahvad kasutasid oma vastupanuliikumises vägivalda. See kiri on sellest väga hea näide, nii et ma palun teil seda kirja lugeda, et näha, kuidas küsimusi vägivallast, õiglusest ja vihast ei saa näha kui eraldiseisvaid sellest väga keerulisest olukorrast, kus need on tekkinud.

Veel üks asi, millest mõelda, on dialoogi piirid. On väga lihtne öelda, et kui me kõik koos maha istuksime, saaksime asjadest rääkida ja need ära lahendada. Mõned inimesed ütlevad, et dialoog on ainus viis edasi liikuda. Ja ma nõustun: see on väga tähtis moodus, kuidas püüda saada inimesi koos otsustama, mida teha. Aga sellel on oma piirid, mis on seotud sellega, mida on võimalik sõnadesse panna ja piirid on sellel, mida me mõtleme ja mida me välja ütleme ning samuti sellel, mida me ise arvame, et me ütleme ja mida me tegelikult ütleme – need on kommunikatsiooni kui sellise piirid. Mida ma tahaksin siinkohal välja pakkuda, on see, et on teisi teid lisaks dialoogile, et inimesi kokku tuua ja tekitada rahukultuuri ja vägivallatust.

Viimane asi, millest ma tahaksin rääkida selle vägivalla/vägivallatuse slaidi puhul, on autoriteedile järeleandmise probleem ja väljaspoolt tuleva kinnituse vajamine. Mõningad uuringud näitavad, et head inimesed võivad teatud olukordades käituda kohutavalt. Need olukorrad seonduvad

grupimõtlemisega ja nägemisega, et võim võib olla kaassüüdlane selles kohutavas asjas. Siin ma leian, et haridus mängib väga huvitavat rolli, sest haridustee alguses, kui me oleme lasteaias või põhikoolis, siis me tavatseme õpetajatena tekitada vajaduse välise tunnustuse järele, öeldes „tubli tüdruk“, „tubli poiss“, mis teatud moel kujundab last nii, et ta tunneb end hästi, kui kohandub sellega, mida grupp mõtleb. Ja põhikoolis on see sobilik, kui me seda teeme, aga kui lapsed jõuavad keskkooli, siis pole meie enam peamiseks autoriteediks, vaid grupp, nende noortekultuur on peamine autoriteet. Ja siis muutub asi väga keeruliseks. Seega peame me minu arvates olema neist asjadest teadlikud ja üritama tekitada algusest peale sellise tunde, et heakskiit peaks olema kombinatsioon grupi heakskiidust ja iseenda heakskiidust, et inimesed saaksid ebaõiglusele, kiusamisele ja muudele ahistamise ja vägivalda vormidele vastu hakata ja et nad ei tunneks ennast hästi vaid grupi heakskiitu saavutades, kui nad mingi olukorraga kohanduvad ning ei vajaks alati aktsepteerimist teiste inimeste poolt.

See juhatab mind järgmise slaidi juurde, mis räägib sellest, kuidas kõik see klassiruumi mõjutab. Ma tahaksin alustada Scillia Elworthy küsimusega, mis on minu arvates praegu väga asjakohane: Kuidas hakata vastu kiusajale ilma kõrilõikajaks muutumata? Ja see on minu arvates väga asjakohane küsimus klassiruumi, aga ka kogu maailma jaoks: kuidas me reageerime sundusele ilma jõudu kasutamata, ilma et me ise peaks kasutama jõudu ja muutuma sundivaks? Minu meelest on see küsimus, mida õpetajal on rahuhariduse raames väga huvitav uurida, sest see kõnetab mõlemas kontekstis, nii klassiruumi mikrokontekstis kui maailma makrokontekstis. Aga klassis on tekkinud ka päris hiljutine nähtus, küberkiusamine, millega internetti kasutavad noored ühel hetkel kokku puutuvad, kui nad külastavad foorumeid. Klassikiusamine, mis on eksisteerinud kaua aega, võib võtta uusi vorme seoses uute tehnoloogiate kasutuselevõtuga, tarbimise ja võistlemise tähtsustumisega ja noortekultuuriga, mis on väga erinev kultuurist, millega õpetajad kokku puutusid, kui nemad olid noored. Kuidas me kõigi nende asjadega tegeleme?

Mina ütleksin, et esimese asjana on oluline probleemi mitte eitada või ignoreerida. Haridus on oluline, kui haridus suudab inimesi ette valmistada seisma silmitsi probleemidega, millega nad nad peavad silmitsi seisma. Ettevalmistus on oluline: tooge probleem klassiruumi makrotasandil – konflikti ja kiusamise mõistmine maailma kontekstis on oluline ja seondub sellega, mis toimub nende enda subkultuurides, nende oma noortekultuurides, nende omavanustes rühmades. Nende seoste loomist nimetan mina vägivaldaga silmitsi seismiseks nii väljaspoolt kui seespoolt. Mitte ainult väljaspool selles mõttes, et ühiskonnas või nende eakaaslaste seas, aga ka minust endast väljaspool ja minu enda sees, vaadeldes omaenda võimet vihata ja vaadeldes omaenda ebakindlust. Osa rahuharidusest on üksikisiku keerulisusest rääkimine ja mooduste pakkumine, kuidas sellega toime tulla.

Samuti arvan ma, et empaatia ja kriitilise mõtlemise külvamine on väga oluline. Need küsimused, et kes otsustab, kelle nimel, mis asjaoludel, kust see tuleb, kuhu see läheb, kuidas see võiks teisiti olla, on väga olulised küsimused, et analüüsida üleilmseid konflikte ja ebaõiglasi olukordi kui ka kohalikke konflikte ja ebaõiglasi olukordi.

On olemas ka kangelase mõtteviisi arendamise võimalus. Kui ma rääkisin välisest heakskiidust, siis see on selle vastand. Laste ettevalmistus selleks, et nad astuksid välja ja läheksid grupimõtlemisega vastuollu, on tugevalt seotud eriarvamusele jäämise võimega ja seetõttu on oluline julgustada mõtet, et erinevus on hea, erinevad vaatenurgad on tegelikult päris head. Senikaua kui nad on

teadlikud, eetilised ja vastutustundlikud, on oluline juurutada võimalust, et ühel hetkel peab üks teie õpilastest jõuliselt ebaõiglusele ja rõhumisele ning enamusele vastu hakkama. Ning ta võiks näha seda kui midagi tunnustustväärivat, mitte vaid grupi poolt, aga ka oma sisemise veendumuse läbi, et sa oled teinud õiget ja õiglast asja.

Samuti on oluline tuua tundidesse näiteid vägivallatusest ja ohvritele kahju hüvitamisest. Mitte ainult ajaloost, kus meil on kõige kuulsam näide Gandhist, aga ka igapäevaelust. Tooge näiteid oma kohalikust kogukonnast, kellestki, kes on teinud midagi, mis polnud nende enda huvides, aga mis tõi enamusele kasu – lood ennastohverdavast käitumisest. Näidake lastele, et meie aja tõelised kangelased ei ole vaid need, kellest ajalehes räägitakse, vaid nad elavad kõikjal meie ümber, nad on naabrid, nad elavad normaalset igapäevaelu, nad ei peagi olema ajalehes, et olla kangelased. See pole mitte teiste tunnustus, mis teeb kangelasest kangelase, vaid see tugev sisemine tunnetus, et oled teinud midagi, mis on õige ja alal hoidnud eetilisi, õiglasi ja solidaarsuse põhimõtteid.

Ja siis on mul siin nimekirjas veel punkt „erinevad arusaamad õnnest, sisemisest rahust ja paranemisest“. See on budistlik arusaam rahust ja nende arusaam rahust on see, et me peame jälgima, kuidas meie meel töötab ja mis me arvame, et õnn on. Nii et rahuhariduses on ka väga oluline juurutada teistest kultuuridest pärit arusaamu rahust ja leida uusi võimalusi, kuidas meie ajaloolistest ja ühiskondlikest traumaadest paraneda. Praegu hakatakse nende suundade üle rahuhariduses arutlema, sest sel haridusel on oma ajalugu, mis on aga palju enam seotud lääneriikidega ja viimase 20-30 aasta jooksul on see hakanud avanema erinevatele traditsioonidele. Üks tekstidest, mis ma teile andsin, tegeleb selle küsimusega – see on kaasaja ühe kõige tunnustatuma rahuhariduse eksperdi, india autori Satish Kumari kirjutatud ja tema arusaam sellest, milline rahu on, on väga teistsugune. See algab üksikisikust suunaga väljapoole, mitte ei tule väljaspoolt ja see on oluline. Aga see pole vaid sellest, see on seos kahe asja vahel. Nii et soovitan seda teksti lugeda, kui teil on aega.

Ma tahaks lõpetada kahe metafooriga, millest esimese ma olen leidnud luuletaja Jacqui Alexanderi töödest, kes räägib rahust erineval moel ja tahaksin seda teile pakkuda. Teist nägin ma ise unes, nii et ma esitan teile selle ka.

Nii et esmalt Jacqui Alexander, kes on Trinidadilt ja Tobagolt ja kes ütleb: „Et koloniseerimine on tekitanud fragmenteerumist ja tükeldanud meid nii materiaalsel kui psüühika tasandil, on meis igatsus terviklikkuse järele, mis tihti väljendub soovis kuuluda, soovis, mis on nii materiaalne kui eksistentsiaalne, nii psüühiline kui füüsiline ja kui see rahuldada, võib see kaduda ja kokkuvõttes asendada tükeldamise valu.“ Nii et tema metafoor on keha: meie kõik koos oleme nagu keha. Mitte ainult inimolendid, vaid kõik elusolendid koos moodustavad keha. Tükeldamine on see, kui me ütleme, et mingi osa ei kuulu sellesse tervikusse, näiteks et ma ei taha seda kätt ja siis me tekitame ise olukorra, kus keha tahab taas tervikuks saada. Me tahame ja vajame üksteist ning meil on väga valus, sest me tükeldame end. Taas kokku tulles parandame me selle. Kuid selleks, et seda parandada, tuleme me uuesti kokku, aga väiksemates gruppides. Tema arvates on erinevatesse liitudesse kuulumise strateegiad, näiteks kodakondsus, kogukond, perekond, poliitilised liikumised, natsionalism ja solidaarsus identiteedi või ideoloogiaga küll olulised, aga need ei ole tõenäoliselt selle terviklikkuse igatsuse põhjuseni jõudnud. Alexanderi jaoks on need liidud fragmenteerumist ja eraldumist taasloonud, mis ongi kogu probleemi allikas. Tema väidab, et igatsuse allikas on sügav sisemine teadmine, et me oleme tegelikult üksteisest sõltuvad, mitte eraldi ega autonoomsed, mitte

iseseisvad, vaid ebatäiuslikud. Nii et mõte on siin selles, et kuna me tunnetame, et me peaksime olema koos, sest meid on lahutatud, siis me püüame uuesti väikestesse gruppidesse kokku tulla. Aga hetkel, kui me grupi loome, eraldame me selle grupi teistest. Kui me loome eestlaste grupi, siis me oleme eestlased, mitte soomlased ega ungarlased ega midagi muud. Ja see on taas tükeldamine, mis toodab sedasama asja, mis alguses haiget tegi. Ehkki on oluline luua liitused, ei tegele see selle sügava valuga, mis diskrimineerimise ja koloniseerimisega tekkis. Tema pakub seega välja, et selle asemel, et me näeksime endid kui iseseisvaid ja eraldiseisvaid, peaksime me nägema endid kui üksteisest sõltuvaid ja ebatäielikke. Me vajame üksteist. Ta ütleb: „Inimestena on meil üksteisega püha side ja seetõttu teevad sunnitud eraldumised meie hinged maatas. Eraldatud elu elamine on ülimalt ohtlik. Rassiline segregatsioon, poliitiline segregatsioon, segregeeritud ja lahterdatud identiteedid. Meie loodud opositsiooniline poliitika on olnud vajalik, aga see ei toeta meid iialgi. Mõneks ajaks võib see meile anda ajutist rahulolu (mis on seda üürikesem, mida suurem on oht), aga see ei saa kunagi toita seda sügavat paika meie sees: seda erootilist paika, seda hinge asupaika, seda jumalikkuse asupaika.“

Ja mina arvan, et kui me räägime dialoogist kui ainsast võimalusest, siis me tõenäoliselt ei pane tähele muid võimalusi, millega saab inimesi ühendada: kunsti kaudu, ma ei taha öelda religiooni, aga spirituaalsuse kaudu, usu kaudu sellesse mõistatusse, et meil ei ole objektiivseid vastuseid eksistentsialistlikele küsimustele, järelikult ümbritseb neid salapära. Ja kui me näeme omaenda vastuseid mitte kui tõde, mis lahendab kõik mõistatused, vaid lihtsalt kui lugusid, siis me saame tulla kokku ja näha erinevate lugude valikut ja mis meid ühendab tegelikult see, et me ei saa kunagi mõistatust lahendada, isegi mitte kõigi lugudega. Aga kui meil on lood ja need lood juhivad meie elu, siis me saame üksteiselt õppida, õppida kuulama teisi lugusid ja püüda muuta oma lugusid, nii et meil oleks ühine tulevik, mitte vaid üks lugu, mida kõigile peale surutakse. Seetõttu arvan ma, et Alexanderi töö on väga oluline selle suuna arendamiseks rahuhariduses.

Nüüd jagan ma teiega lõpetuseks omaenda küsimusi sellega seoses. Mis siis, kui rassism, seksism, klassifitseerimine, natsionalism ja teised mürgiste, parasiitlike ja väga nakkavate viiruste vormid on ühiskondlikud haigused, mida on võimalik ennetada?

Mis siis, kui ravim seisneb selles, et me lepime oma vägivaldsete ajalugudega, õpime nägema teiste silmade läbi (nii võimatu kui see ka ei tundu) ning seisame silmitsi inimlikkusega (esmalts meis endis) kogu selle keerulisuses, piinlemises ja ebatäiuslikkuses; võtame omaks igaühe suutlikkuse tunda armastust, viha, kaastunnet, võimet haiget teha ja head teha, tunda kurjust, rõõmu, kadedust, allasurumist, hoolimist, isekust, isetust, ihnust, lahkust, vaenu, solidaarsust, õelust, heatahtlikkust, ülbust, alandlikkust, nartsissismi, altruismi, ahnust, suuremeelsust, rahulolu ja austust?

Mis siis, kui meie pühad tekstid (nii religioossed, akadeemilised kui poliitiliselt aktiivsed), meie haridus (nii ametlik kui mitteametlik), meie poliitika ja esindused, kõik meie teadmise- ja olemisviisid on kandnud mõlemat: mutantviirust, mis haigust levitab ja ravimit, mis seda ravib ja ennetab? Mis siis, kui mürkide, viiruste ja ravimite vahel vahetegemise õppimine tähendab meie meelte ja kehade, psüühika ja tujude distsiplineerimist seeläbi, et vaatame näkku oma traumadele ja laseme lahti hirmudest puuduse, üksinduse, väärtusetuse ja süü ees (mille on tekitanud just see sundus iseseisvuse /autonoomia, ise toimetuleku ja kontrolli järele)? Mis siis, kui me peame õppima üksteist usaldama ilma ühegi garantiita?

Mis siis, kui motivatsioon üksteise kõrval meie piiratud planeedil ellu jääda dünaamilise tasakaalu abil (ilma kirjalike lepingute, jõuga pealesurumise või kindlate tagatisteta) tuleneb just sellest, et õpime üheskoos sellest haigusest ja koos selle haigusega?

Milline globaalne rahuharidus siis välja näeks?

Ma jätan teid selle mõtte juurde ja ma loodan, et need mõtted ajendavad huvitava arutelu. Täna teid.